variisque tormentis cruciatæ, victricia trophæa portârunt. Quanti infantuli irridentes edicta feralia, antè mundum contempserunt, quàm illecebrosam eius semitam introirent.

Psal. 132. septēè monasterio fratres trahuntur Carthaginem. Tentantur blandimentis. Respuunt. *Ephes. 4.* *Iohan. 13.*

III. Tvnc apprehensi sunt & septem fratres, quantum pertinet ad concordiam Dominicæ seruitutis, in monasterio habitantes in vnum: quia bonum est & iucundum, habitare fratres in vnum: Id est, Bonifacius diaconus, Seruus subdiaconus, Rusticus subdiaconus, Liberatus Abbas, Rogatus monachus, Septimus monachus, & Maximus monachus, in numero scilicet Machabæorum germanorum. Quos vna mater Ecclesia catholica genuerat, & per viscera fontis æterni salubriter pepererat, de territorio Capsensis ciuitatis, cui præfuit S. Vindemialis sacerdos egregius, & Christi fidelis antistes. Quibus attractis ad vrbem Carthaginensem, primo eis illecebrosis blandimentis serpens voluit sibilare, promittens honores caducos, & diuitias ingentium voluptatum, necnon & regis amicitias, vel alia multa, quæ solent insipientium animas, aucupante diabolo, visco mundiali captare. Sed hæc omnia milites Dei, acsi contagia, respuerunt, clamantes vno ore: Vnus Dominus, vna fides, vnum baptisma. Nec poterit in nobis, adiuuante Domino, iterari, quod in sancto Euangelio semel præceptum est dari: quia qui semel lotus est, non habet necesse iterum lauari, quia mundus est totus. Facite quod vultis, inferte pœnas corporibus nostris. Melius est temporalia ad modicum sufferre supplicia, quàm æterna pendere & subire tormenta. Habete quæ promittitis, cum ipsis diuitiis post paululum perituri. Nobis verò nullus de postibus frontium valebit euellere, quod in vno baptismate artifex Trinitatis dignatus est titulare.

Trahuntur in carcerem. Multos ad se venientes populos in fide roborant.

IV. Qvid multa? Dum tali constantia diuinitus muniretur, iussi sunt carcerali custodiæ mancipari. Et ita crudeliùs onerati ferri ponderibus, tenebrosis deputati sunt locis, vbi nulla miseratio arrideret lenitatis. Sed populus ille memoratæ vrbis, in Domino semper fidelis, dato munere carcerariis, die ac nocte Christi martyres frequentabat, & ita ab eis doctrina & virtute fidei roborabatur, vt talia etiam ipsi pro Christi nomine plena delectatione perferre cuperent, & capulo persequentis facilia supponerent colla. Hoc autem tyrannicas peruenit ad aures. Qui ebrietate furoris accensus, iubet eos adhuc inauditis suppliciis adigi, & maioribus vinculis onerari, naumque imperat lignorum aridorum manipulis adimpleri, atque in eadem omnibus alligatis, in medio pelago igne supposito concremari. Eductisque illis de custodia, multitudo populi Dei, bellatores Trinitatis quasi agnos innocuos ad victimam deducebat, & rigentium pondera catenarum quasi quædam monilia peruidebat: quia non fuerunt illa vincula, sed potius ornamenta. Incedebant itaque cum fiducia ad supplicium, quasi ad epulas concurrentes, vna voce, per ambitus platearum Domino decantantes: Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Votiua nobis hæc dies est, & omni festiuitate festiuior. Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis, quando pro fide Domini Dei nostri perferimus præparatum supplicium, ne amittamus acquisitæ fidei indumentum. Sed & populis publica voce clamabant: Ne timeatis, ô populi Dei, neque formidetis minas atque terrores præsentium tribulationum: sed potiùs moriamur pro Christo, quomodo ipse mortuus est pro nobis, redimens nos precio sui sanguinis salutaris. Vnum tamen vehementi conatu, qui inter eos infantulus videbatur, nomine Maximum, cupiebant authores malorum à sanctorum consortio separare, dicentes: Infantule, quid festinas ad mortem? dimitte eos, insaniunt. & audi consilium nostrum, vt possis inuenire vitæ remedium, & tanti regis adire palatium. Tunc ille ætate quidem puerili, senili tamen maturitate clamabat: Nemo me separat à sancto patre meo Liberato Abbate, & fratribus meis, qui me in monasterio nutriêrunt. Cum ipsis sum in timore Dei conuersatus, cum ipsis desidero passionem suscipere. cum quibus credo me & futuram gloriam inuenire. Nolite putare, quia potestis seducere pueritiam meam. Simul nos Dominus septem voluit congregare, simul dignabitur omnes vno martyrio coronare. Quomodò nemo perire potuit de septenario illo numero felicium Machabæorum, ita etiam septenus nostræ congregationis numerus, nullum inuenier detrimentum. Nam si negauero eum, & ipse negabit me: quoniam ab ipso dictum est: Qui me negauerit coram hominibus, negabo & ego eum coram patre meo, qui est in cælis. Et qui me confessus fuerit coram hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui est in cælis.

Luc. 2. Eunt ad mortem iucundissimis animis. *1. ad Cor. 6.* Monachi pueri mira constantia. *2. Mach. 2.* *Matth. 10.*

Ignis diuinitus extinguitur. Crudeliter trucidatur. Elicit mox eorum corpora mare. * *expauit* Ecce veteré morem tumulandi Christianorum corpora, præcedente videlicet clero, & cum hymnis solennibus

V. Perductí itaque cum festinatione ad nauale supplicium pro voluntate infandi regis, vel crudelium ministrorum, extensis manibus & pedibus, clauati feruntur potius, quam ligati. Qui dum ignis fuisset lignis iniectus, statim imperio diuino, videntibus cunctis, extinctus est. Et dum sæpiùs renouatur nutrientibus pabulis, iterùm atque iterum extinguebatur rogus globo flammarum. Et cum exinde magis tyrannus furore simul esset & rubore repletus, iussit eos remorum vectibus enecari, & ita singulos in modum canum cerebris comminutis extingui. Qui tali generi mortis, debitum spiritum feliciter Domino reddiderunt. Nec expauerunt lignis quatientibus mortificari, quibus semper fuit spes omnis in ligno. Sed cum in mari venerabilia corpora iactarentur, ilicò (quod contra naturam est æquoris) eadem hora illæsa corpora pelagus litori reddere maturauit: nec ausum fuit, vt motis est, triduana dilatione in profundo retinere, ne præcepto Dominico minimè paruisset. Ad quod miraculi genus & ipse tyrannus, licet impœnitens, vt fertur, * expirauit. Gaudens autem quæ aderat multitudo, corpora sanctorum martyrum diligenti tradidit sepulturæ, præeunte clero venerabili Carthaginensis ecclesiæ. Vbi etiam & prædicandi diacones, tertiò iam confessores effecti, Salutaris & Muritta, geruli reliquiarum affuerunt. Humatæ sunt igitur cum hymnis solennibus ipsanæ beatæ sanctorum, in monasterio Biguæ, continuo basilicæ, quæ dicitur * Celebrinæ. Et sic in eo confessione Trinitatis beatissimi martyres passi sunt, & speciosum cursum certaminis sui, coronante Domino, perfecerunt: Cui est honor & gloria in sæcula sæculorum, Amen.

Qui contra hoc faciunt hodie, ipsi se hæreticos esse produnt: *Celerima.

An. 290. DE S. HELENA, MATRE CONSTANTINI MAGNI IMPERATORIS, EX EVSEBII CÆSAREENSIS EPIscopi De vita eiusdem Constantini, Lib. 3. interprete Iohanne Chriphorsono Angliæ Episcopo.

Aug. 18. Cap. 41. Grandæua S. Helena visitat terrā sanctam.

I. Helena mater Constantini, cum Deo omnium gubernatori debitum piæ mentis & affectionis munus impertire in animo haberet, & pro filio suo, tanto & tam præclaro Imperatore, proque liberis eius Cæsaribus, Deo charissimis, suis nepotibus, gratias per preces esse agendas putaret: ætate iam ingrauescente, singulari quodam consilio & prouida animi cogitatione, vereque regia, adducta, propere instar adolescentulæ venit, tum sacrosanctam terram oculis lustratura, tum gentes Orientem incolentes, plebemque pariter ac populi multitudinem conspectura. Ac posteaquam in locis, in quibus Seruatoris erant impressa vestigia, debitam venerationem adhibuerat, idque conuenienter prophetico sermoni, dicenti: Adora-

Adorabimus in loco, vbi steterunt pedes eius: pietatis suæ monimenta, quibus post se relictis, posteris hominibus prodesset, statim fabricare aggreditur.

II. NAM Deo, quem adorauerat, duo dicauit templa: quorum alterum ædificauit in monte, vbi ascenderat: alterum, ad obscurum illud antrum natiuitatis eius. Etenim nobiscum Deus in terris nasci (locus autem illius natiuitatis, proprio nomine apud Hebræos Bethleem appellatur) pro nobis sustinuit: ac propterea Imperatrix sanctissima, Dei paræ partum eximiis monimentis exornare, & sacrum illud antrum variis cuiusque generis insignibus illustrare studuit. Imperator autem paulò post eundem locum ornamentis regalibus honorare, & monimentis ex auro & argento, variisque aulæis matris suæ magnificentiam adaugere cœpit. Rursus eius mater, quo omnium nostri Seruatoris in cælos ascensionis memoriam celebraret, excelsa quædam ædificia in monte Oliuarum extruere parat. Ac primum in summo totius montis vertice sanctuarium ecclesiæ Dei erexit: templumque inferius etiam exædificauit in eoipso antro, in quo, vt vera & sacrata Dei restantur eloquia, discipuli & Apostoli à Seruatore omnium, arcanis mysteriis initiati fuerunt. Imperator quoque ibidem variis monimentis & insignibus regem magnum Deum veneratus est. Ista igitur duo templa, memoria perpetua celebranda, augusta & eximia, in duobus obscuris quasi antris & mysticis, Helena Augusta, pii Imperatoris pia mater, suæ piæ mentis tanquam indicia, Deo Seruatori fundauit, filio suo ei opem per regiam suam potentiam & authoritatem porrigente. Itaque illa, neq; adeò multò post, præmia digna laboribus reportauit. Nam cum iam planè grandis esset, inque omnium bonorum affluentia omne vitæ suæ tempus ad extremam vsque senectutem obiisset, & tum verbis, tum rebus ipsis veros pietatis fructus, quo præcepta Seruatoris præscribunt, extulisset, atque ita vitam suam florentem & expertem cuiusque molestiæ, valenti corporis simul & animæ virtute transegisset: deinceps eximium pietatis suæ exitum, & præclaram rectè factorum à Deo remunerationem, etiam in hac vita consecuta est.

Psal. 131. Cap. 42. Duo illic templa condit.

Vide studium ornandi templa.

Imperator ei suam fert opem.

III. PORRO autem dum regiarum opum magnificentia instructa, omnem Orientem peragrat, cum vniuerso populo, quasque ciuitates incolenti, simul: tum priuatim singulis eorum, qui ad ipsam accedebant, infinita munera largita est. Infinita etiam ordinibus militaribus, quasi plena manu distribuit. Quæ verò pauperibus, omnibus rebus nudatis, omniq; ope & auxilio destitutis dispertierit, vix enumerari possunt: quippe in alios grandem pecuniarum vim conferre, aliis corporis integumenta prolixè & largiter suppeditare, vinculis eripere alios, alios tum laboribus in metallis effodiendis afflictatos, tum fraude & iniuria oppressos liberare, denique ab exilio alios in patriam reuocare dignata est.

Cap 43. Mira eius liberalitas & beneficētia. Eximia humanitas.

IV. QVÆ quidem, licet eiusmodi rebus esset insigniter nobilitata, alia tamen in Deum pietatis munera minimè neglexit. Nam vbique cernebatur in ecclesiam Dei intrare, templaque splendidis exornare monimentis: inque ædes sacras vel in minimis vrbibus extructas, suam benignitatem ostendere licebat: præterea eam & decoro eximioque apparatu admirabilem, videre sæpè versari cum multitudine, & verum cultum erga Deum omnibus piis vitæ officiis declarare.

Cap 44. Ornat templa vbique.

V. DEMVM verò, cum naturam satietate viuendi expleuisset, & ad meliorem statum euocaretur, octogesimumque ferè ætatis suæ annum confecisset, & ad extremum vitæ exitum propè venisset: decreuit secum, statuitque coram Imperatore filio suo, vnico principe mundi potentissimo, huiusque liberis Cæsaribus, nepotibus suis, testamentum suum facere: & singulatim nepotibus suas, quæ sibi in toto orbe terrarum suppeterent, facultates dispertire. Quibus rebus ad hunc modum constitutis, suo filio, tanto tamque eximio Imperatore, ipsi præstò assistente, sedulò inseruiente, & manus illius tenente, finem ita viuendi fecit, vt beatissima quidem iure optimo non mori prudentibus videretur, sed vitam caducam & fragilem cum cælesti & æterna reuera commutare. Animus igitur corporis compagibus solutus, ad immortalem & Angelicam naturam, atque adeò ad ipsum Seruatorem assumptus est.

Cap. 45. Condit testamēntum. Obit feliciter.

VI. EIVS autem tabernaculum, splendidis est exequiis decoratum. Nam maxima satellitum turba ad ciuitatem, quæ principem locum tenet imperii, deportatum fuit, ibique regali sepulchro conditum. Sic igitur Imperatoris mater diem suum obiit: quæ quidem est immortali planè memoria celebranda, non modo propter pia vitæ officia, sed etiam propter eximium illud & admirabile germen ab ipsa editum, Constantinum dico: quem quidem cùm ob cæteras res omnes, tum ob pietatem in parentem & procreatricem suam, beatum iudicare par est: qui illam, cùm iam antea pietate minimè esset imbuta, ita piam reddidit, vt à primo tempore ætatis, ab ipso communis omnium Seruatoris ore instituta fuisse videretur. ita etiam honore regio exornauit, vt cum apud omnes gentes, tum apud eos, qui aliquo gradu militari collocati essent, Augusta & Imperatrix nuncuparetur, aureaque numismata eius imprimerentur effigie. Iam verò thesauro regio pro arbitratu vtendi, proque animi sententia, & vt sibi commodissimum fore putaret, singula liberè dispensandi, filius liberam ei fecit potestatem, quo etiam in his omnibus eam & splendore eximiam, & amplitudine admirabilem efficeret. Quare inter ea, quæ ad eius memoriam illustrandam faciant, ista etiam non sine causa repetita sunt: quæ dum propter singularem pietatis præstantiam in matre colenda exercebat, præcepta etiam diuina, quæ honorem parentibus decenter impertiendum tradunt, accuratè expleuit.

Cap 46. Humatur Romæ. Vide Baronium an. 326. Vide Baronium anno 335. Exod. 20.

ITEM DE EADEM S. HELENA, EX THEODORETI HISTORIÆ Ecclesiasticæ lib. 1. cap. 18. eodem interprete.

VII. ILLVSTRISSIMA illa, & maxima digna admiratione Imperatrix Helena, aliud facinus, quod posterorum memoriæ meritò commendari debet, obiit. Nam mulieres, quæ toto vitæ tempore virginitatem excolebant, primum omnes in vnum congregari, & sedibus præparatis accumbere iussit; Deinde illaipsa ancillæ munus exequi, apponere cibaria, pocula illis porrigere, fundere vinum, & gutturnium cum malluuio afferre, aquam denique earum manibus, dum lauant, ministrare non dedignata est. Quas res, atque his similes hisce, cùm confecisset, rediit ad filium: atque non multò post læto animo ac tranquillo, vbi filio de pia viuendi ratione plurima præceperat, & eum benedictionibus, quæ ab exeuntibus è vita dari solent, muniuerat, hinc ad alteram vitam demigrauit. Cui post mortem talis tributus est honos, qualis ei, quæ Deum omnium moderatorem tam assiduo atque adeò ardenti studio coluerat, meritò tribuendus erat.

Seruit officiosissimè sacris virginibus.

Helenæ obitus.

De eius translatione vide 7. Februarii.

Quomodo ab eadem beatissima Imperatrice inuenta sit Crux & claui Saluatoris nostri, Lector videre potest in S. Crucis inuentione, de qua agitur die Maii 3.

An. 270.

VITA SANCTI AGAPITI, MARTYRIS PER ADONEM COLLECTA, IN MARTYROLOGIO

Avg. 18.

APVD Prænestinam vrbem miliario ab vrbe trigesimotertio, natale sancti Agapiti martyris, sub Aureliano Imperatore, Præside Antiocho. I.

Neruis crudis cæditur S. Agapitus.

CVM esset annorum quindecim, & amore Christi martyrio ferueret, iussu Imperatoris tentus, & primò neruis crudis diù cæsus est, Deindè Præsidi, vt impelleretur sacrificare, traditur. Qui in ditissimo carcere eum reclusit, & per quatuor dies cibum omnem negauit. Indè de carcere exhibitus est Præsidi, qui prunas ardentes super caput eius iussit imponi. Et cum gratias Deo martyr ageret, flagellis est cæsus, & nudus suspensus capite deorsum verso, acri subter fumo facto. Et cum diceret Præsidi, Sapientia tua & vanitas in fumo laborat: iterùm flagellis cæditur à quatuor sibi inuicem succedentibus. Deindè bullientem aquam super ventrem eius ministri diaboli effuderunt, & maxillas eius confregerunt. II.

Prunis ardentibus caput eius exuritur. Grauissimè cruciatur. Vindicta diuina in pessimum Iudicem.

INTEREA Iudex de tribunali suo cadens, collectus à ministris in lecto reclinatur, & sentiens Dei virtutem in martyre, post modicum tristem animam emisit. III.

Obiicitur martyr leonibus.

DE beato verò Agapito renunciatum est Imperatori. Qui beatum virum iussit leonibus subiici. Sed mansuetæ factæ feræ, pedibus martyris ad lambendum se inclinauerunt. Hoc videntes sceleris ministri, tulerunt de medio sanctum martyrem, & venerunt contra ciuitatem Prænestinam, vbi sunt duæ columnæ, & ibi eum gladio percusserunt quintodecimo calendas Septembris. IV.

Capite plectitur. Nutu Dei præparatur ei sarcophagus.

CORPVS eius noctu sublatum est à Christianis, & positum miliario primo à ciuitate in agro, in sarcophago nouo, nutu diuino ibi inuento. V.

An. 290.

MARTYRIVM S. ANDREÆ, DVCIS EXERCITVS ET SOCIORVM, EX SIMEONE METAPHRASTE.

Avg. 19

IMPERATORE Maximiano, homine valdè impio, persecutio quædam magna contra Christianos commota est, præcipuè autem in regionibus Syriæ. Erat tempore illo Antiochus quidam, superstitioni plurimùm deditus, militares ordines sub imperio suo regens: qui propter idolorum insaniam, contra pios homines furorem acrem spirabat. Sub eo viro, quem Antiochum nominatum diximus, multi Tribuni militares eiusdem erroris participes numerabantur. Inter quos velut rosa florebat inter spinas, & inter graueolentes odores fragrans aliquis vapor, fidelissimus Dei seruus & martyr Andreas: qui latuerat quidem antea, sed postea manifestè apparuit. Hic propter ardentem zelum atque pietatem, magni Dei & Saluatoris nostri Iesu Christi opem assecutus, aduersantium bellorum hostes superabat, & multis egregiis ac strenuis facinoribus excellebat. I.

Multa præclara facinora & victoriæ S. Andreæ.

TEMPORE illo accidit, vt Persicarum copiarum pars quædam fines transiliret, & bellum aduersus Antiochum suscitaret. Quoniam igitur repentina hostium incursio & eorum multitudo non mediocriter ipsum perturbauit, Andreæ tunc Tribuni militarem peritiam & strenuitatem recordatus, illum ad consactos ordines accersiri iussit, hortans eum, vt forti animo esset. Vtens autem his sermonibus: Tuæ, inquit, fortitudinis facinora quæque aduersus hostes, & mihi, & ei, qui sceptra Imperii tenet, maximè nota sunt, & admodum manifesta: quapropter & dignitatis istius gradum sortitus es. Itaque magnum hoc & repentinum bellum fortitudini tuæ committo, vt per præsentis certaminis occasionem, ad gloriam tuam superiorem maior cumulus accedat. Hos cum audisset sermones optimus Christi miles Andreas, non copiis, non armis aut curribus, sed solo præpotente Deo fretus, magnum illum Gedeonem æmulatus est, & paucos quosdam milites ad eiusmodi aciem assumpsit. Eos enim solos, quos manifestè cælestis gratia ei designauit, secum habens, oppositis hostibus prælium intulit. II.

Bellum aduersus Persas ei demandatur.

Iudit. 7.

IAM verò cùm esset congressurus cum hostibus, eorum ingentem multitudinem diuinæ cognitionis argumentum suis militibus proposuit: nondum enim Christi Dei nostri fide donati fuerant. Hæc igitur illis enarrabat: Præsens opportunitas, cælestis & diuinæ cognitionis conciliatrix nobis erit: statim enim cognoscetis, quòd dii gentium verè dæmonia sunt, quodque verus Deus ille est, quem ego colo, qui cælum & terram effecit. Ipse igitur, cum omnia possit, opem affert iis, qui eum inuocant, eosque fortes in bello efficit, & hostium cohortes facit terga vertere. En igitur, vt videtis, hostes ipsi è regione nobis sunt oppositi, copiis innumerabiles, & nobis validiores. Sed agitè errorem idolorum omittentes, mecum vnà Deum, qui veiè Deus est, inuocate, ac statim videbitis hostes ipsos, velut fumum quendam aut puluerem, coram vobis deficientes. Hæc ille dicebat. Cui milites credentes, & cum multa fiducia irruentes, oppositas phalanges in fugam conuerterunt, & illustrem de hostibus ipsis victoriam deportârunt. Milites autem illos eius prælii victores, reiqúe admirabilis supra omnium opinionem testes, sanctus vir Dei Andreas, vt electos Christi viros, perfectè, quantum in illo erat confirmauit, & ad Dei cognitionem adduxit. III.

Psal. 95.

Insignis victoria diuinitus ei collata.

EA re putatisne parùm aduersarium diabolum conturbatum, qui victoriam illam contra se trophæum quoddam erectum cogitauit, neque aliquid aliud eam rem fuisse, nisi propriæ potestatis casum, existimauit? Cæterùm maximus Dei Athleta, ad stadium progredi paratus, quasi pignora quædam cælestia, præstantia dona ab ipso Deo percipiebat, cum & eiiciendorum dæmonum miraculis abundaret. Multos igitur in singulos dies impuris spiritibus perturbatos liberabat, sicque lethale vulnus diabolo infligebat, & inuidum & superbum hostem maximè subiiciebat. Cùm verò quæ ad bellum pertinebant, viro sancto ex sententia processissent, & aduersus Persas trophæum statuisset, venit cum suis militibus in vrbem Antiochiam. Statim autem illum milites quidam ex iis, qui cum ipso fuerant, inuidia & liuore incitati, cùm bonum illud non voluntariè delegissent, apud Antiochum detulerunt, quod Deum Dux confiteretur & celebraret, qui in Cruce suffixus fuerat. Ea res maximam iram Antiocho attulit, & misit quosdam ex ordine militari, qui ab eo discerent, quod verum erat, & planum facerent. Cumque per eos, qui missi fuerant, rem ita se habere certò audiuisset, apud eum per internuncios partim assentationibus, partim minis, partim admonitionibus vsus est: commemoransque suum in Christianos odium & acerbitatem, per ipsos internuncios ei dicebat: Cum noueris, quemadmodum & qualibus tormentis sustulerim Eutychium Polyeucti filium, & multos eorum, qui vna cum illo Christi fidem secuti sunt, ac quemadmodum neminem ipsorum misericordia prosecutus fuerim, tu quo nunc consilio, aut qua spe hominis in Cruce suffixi mentionem proponis? IV.

Multos sanat dæmoniacos. Accusatur à quibusdam militibus apud Antiochum.

AD hæc Andreas respondit: Maximè istis verbis, quæ dicit, constantiam meam Antiochus corroborat. Nam si omnes, quos nominatim protulit, grauibus tormentis ab illo subiecti, victores ipsius extiterunt, & Christo Deo coronati athletæ adstiterunt, quare non & ego studere debeo amicus, vel potiùs Domini mei Iesu Christi seruus, omni V.